



Ključ TRIGLAVA

LETO V. 4

21. aprila 1952.

ŠTEV. 91.

KLJUČ

Večkrat smo že razpravljali o nujnosti demokratične alternative totalitarnemu jugoslovanskemu Titu. Imamo vtis, da razen dveh, treh separatističnih skupin, takšno alternativo ostale politične organizacije - tudi dr. Mačkova - ne odklanjajo. Kritično točko predstavlja politična vsebina take alternative in pa njena praktična izvedba.

Londonska "Poruka" je pomenila pozitiven prispevek k zблиževanju, to da bila je premalo sodobna. Priznavala je suvereno oblast posameznim narodom (praktični "veto" v ustavodajni skupščini), ni jim pa dopuščala pravice, da odločajo najprej, če skupno jugoslovansko zvezo sploh hočejo. Kaj bi sledilo, če se narodne delegacije v ustavodajni skupščini ne zedinijo? Državni udar? Diktatura? Revolucija?

Neizpodbitno gotovo in jasno je, da skupne zveze ne more biti, če je narodi nočejo. Le solidni temelj svobodne volje prizadetih narodov more ustvariti, ohranjati in krepiti večnarodno skupnost. Nam vsem je danes volja narodov popolna neznanka; emigracije s pečatom moralnega in političnega neuspeha iz dobe med 1918. in 1945. pa nimajo nobenih pooblastil za dalekosežne odločitve.

Titove ustave so nas poleg tega temeljito prehiteli: ne le da so uvedle federativni sistem, ampak so sestavnim republikam priznale tudi pravico do odcepitve od skupne zveze. Slep je tisti, ki vidi v tem le nekakšno pretvezo komunističnih mogotcev! Komunistom samim takšna "pravica do odcepitve" gotovo ni bila potrebna; njihov partijski "demokratični centralizem" je preveč izrazit. Komunisti so - sicer le na papirju - dali koncesijo narodom, ki so jo zahtevali že prej, za časa osvobodilne borbe pa je prišla do formuliranega izraza takoj leta 1941. Nobena napredna in stvarna demokratična alternativa Titu ne bo smela niti ne mogla mimo te bistvene sestavine današnje stvarnosti v Jugoslaviji.

Toda obstoj FLR Jugoslavije in stalno ogrožanje srbskih, hrvatskih in slovenskih državnih meja od sosedov predstavlja drugo vzporedno stvarnost. Zato se postavlja komplicirano vprašanje: kako mednarodno-pravno zavarovati slovenski, hrvatski in srbski narodni teritorij - in kako vsem narodom sedanje Jugoslavije omogočiti, da se odcepijo od jugoslovanske zveze, če to hočejo in si ustanove samostojne narodne države?

Revolucionarno reševanje bi bilo negativno. Pravilen odgovor na zgornje vprašanje je ključ do demokratične zamene Titu.

Mislimo, da je treba FLR Jugoslavijo s sedanjo notranjo razdelitvijo sprejeti kot obstoječo stvarnost; ob času osvoboditve bo zaradi skupnih interesov ta FLR Jugoslavija morala imeti (poleg provizoričnega avžnega poglavarja) začasno zvezno vlado za skupne posle (zunanja politika, obramba?), a vse ostale posle bi vodile posamezne začasne narodne vlade. Ko bi bila tako zavarovana celovitost slovenskega, hrvatskega in srbskega ozemlja, bi bilo mogoče izvesti volitve za posamezne narodne skupščine, ki se potem izrečejo o bodoči usodi FLR Jugoslavije. Samo evlucijski način preureditve Titove Jugoslavije more v kritični dobi zavarovati državne meje, obenem pa omogočiti, da svobodna volja narodov pride do polnega in učinkovitega izraza.

Zdi se nam, da smo s tem nakazali možnost, ki bi bila sprejemljiva za vse - če jim je "vox populi suprema lex"; obenem mislimo, da ta predlog omogoča ustvaritev demokratične SHS alternative, čeprav pa prav ničesar ne prejudicira.



POZOR, TRST !

Z veseljem beležimo na sledečih straneh,, da so bile misli našega zadnjega uvodnika o Trstu uresničene, še preden smo jih dobro izrazili. Obisk delegacije iz Trsta je pomemben. Ne smemo ga soditi le po zunanjih vidnih uspehih, ki so pač le različni. Važno je, da so se Tržačani odločili osebno pritisniti na pravem mestu. Izbrali so si zelo neroden čas. S temeljito pripravo bi mogel biti uspeh večji. Toda London je vendarle prvič krepkeje slišal o obstoju, delu in stališču Tržačanov, ki so za STO. Utrli so si prvo pot med svet s pomočjo zapadnega tiska, čeprav so bili deležni le skupih omemb. Toda Italijani so vpili že štiri leta in več, svobodni slovenski pogledi pa dosedaj niso prišli do izraza. Delegacija se je mogla prepričati, kako nepoučen in gluhi je Zapađ. Upamo, da jo bo podžgalo k delovanju, ki mora biti vztrajno. Manifestacije, kakor je bil tabor na Bazovici, so prepotrebne in nadvse koristne.

Kot smo predvidevali, so se slovenske demokratične skupine združile s titovskimi in italijanskimi, ki se zavzemajo za STO. V demokratično zavest dr. Agheletta ni mogoče dvomiti. V obstoječih razmerah je storil edini pravilni korak. Kot je škoda, da ga je v London spremljal titovec g. Ba bič, ki se je v preteklosti med drugim odrezal s svojim protiangleškim zadržanjem, je boljše, da je prišel z njim, kot pa da bi ostal doma, kar se zdi edina izbira. Zveza more biti koristna, ako bodo titovci navdahnili skupno delo z energijo in borbenostjo, demokrati pa bodo prispevali duhovne sestavine. Izigrani so vedno počasnejši, lenuhi in omejeenci. Demokrati naj se zavedajo, da imajo opravka z ognjem: dokler gori pod kotli STO, je ogenj koristen; če se razširi v požar, bo uničil SDZ in SKSZ. Titovci bodo skušali izrabiti narodna čustva Primorcev, da sebi pridobe prista = šev. Pozivanje k strpnosti in sožitju z Italijani bi za demokrate moglo biti nevarno. Toda pred Zapađom bi jim silno dvignilo ugled in povečalo verjetnost, da bi STO postalo priljubljeno.

Tito potrebuje tržaške avtonomiste v igri svoje zunanje politike, sicer bi Babičevci ne pristali na sodelovanje z demokrati. Ostra politika za Trst pa pomaga Titu, da obrača pozornost svojih tlačenih državljanov od notranjih težav. Tržaškim demokratom ni potrebna obzirnost do titovskih zaveznikov. Dokler bo Tito potreboval zvezo, bo demokratom skušal ugažati. Ko je ne bo več potreboval, jih bo skušal izigrati. Tržačani naj torej izkoristijo prvo in se pazišo drugega.

"SLOVENIJI" V DOPOLNILO

"Slovenija" je s predlogi začela kazati pot praktičnega narodnopolitičnega dela. V uvodniku "Pravico hočemo!" dne 11. marca je priporočila slov organizacijam v USA, da se javno zavzamejo za Slovence na Koroškem in Primorskem. V našem listu smo že pred dolgim časom začeli vnaprej opozarjati kaj je treba storiti, ali pa smo ob zamujeni priliki grajali neaktivnost. Zadnji dogodki ob Trstu spet kažejo, kolikšne vrednosti je neprenehno, širokopotezno in sistematično delo, ki ga more deloma izvršiti tudi emigracija.

Predlog "Slovenije" je kajpak na mestu. Vendar se bojimo, da bo predloženemu protestnemu delu manjkala prava vsebina. Organizatorji in zborovalci bodo potrebovali obsežno sveže gradivo, podatke, statistike, citate, prepise uradnih spisov, na kar bi se mogli sklicevati ob protestih na Zapađ. Naši zanejski listi se ob kakšni krivici običajno na široko razpišejo, krivico pa mimogrede ali nepopolno omenijo, -- tako da človek večkrat ne ve kje stá glava in rep. Polemično, propagandno gradivo protestnemu delu nič ne koristi. Pred Zapađ je treba stopiti z jasnimi, stvarnimi, statistično utemeljenimi, uradno objavljenimi podatki! Mislimo, da bi bilo to polje udeleževanja Slovenskega narodnega odbora: on bi moral zbirati potrebne podatke, on bi jih moral urediti, on bi jih moral staviti hitro na razpolago organizacijam in on bi moral te organizacije vnaprej opozarjati in pomagati pri narodnopolitičnem delu. Dokler tega osrednjega velevažnega dela ni

KLIC TRIGLAVA

53, Bucks Hill, Chapel End,
Nuneaton, Warwickshire

Izhaja 1. in 3. ponedeljek v mesecu.

so vsi poskusi razmetanih skupin in njihovi nepovezani naporji le v majhni meri učinkoviti. Tem bolj seveda, če je takšno protestno delo ob pomanjkanju stvarnih podatkov osredotočeno na branje levit Zapađu.

O B I S K I Z T R S T A

London, 16. aprila. (Poročilo našega posebnega dopisnika)

Pred tednom je priletela iz Trsta delegacija političnih skupin, ki se zavzemajo za Svobodno tržaško ozemlje. Slovenske demokratične skupine, SDZ, SKSZ in Neodvisne, zastopa dr. Josip Agneletto; Dr. M. Stocca zastopa Tržaški blok, g. B. Cerne Fronto za neodvisnost, gg. B. Babič in B. Petrovnič pa Slovensko-italijansko ljudsko fronto. Delegacija si prizadeva, da bi preprečila pritegnitev Italije k upravi zone A in prepričala Zpad o potrebnosti Svobodnega tržaškega ozemlja. Dr. Agneletto me je prijazno sprejel in mi obširno govoril o nameni delegacije.

Skupina g. Babiča se je ob Titovem prelomu z Moskvo sprla s tržaško komunistično partijo, pri kateri je velik del Slovencev. Podpirali so Tito ve želje, da bi Jugoslaviji ostala zona B, a da bi zona A bila svobodna. Letošnjega februarja so obsikali Tita na Brionih. Jugoslovanska politika se je nato nenadoma spremenila: predlagali so STO in neposreden sporazum z Italijo. Takrat se je g. Babič začel zavzemati za STO v celoti. "Primorski dnevnik" ubira narodne strune, toda znano je, da se zadaj skriva komunizem. Demonstracije v Italiji, ki so bile umetno zasnovane, a so jim Angleži nasadili, so dale vsem tržaškim avtonomistom misliti. Popuščanje iredentistom, naznanjenje volitev po italijanskih željah in konferenca treh sil o Trstu so jim povzročile skrbi.

Že zdaj ima Italija v Trstu praktično mnogo oblasti. Visoke uradnike sicer imenuje Zavezniška vojaška uprava, toda mnogi od njih pridejo iz Italije in Trsta preje še videli niso. Taki Italijani so predsednik vrhovnega sodišča, šef glavne carinarnice, železniški direktor in mnogi drugi. Predsednik zone je ob demonstracijah celo izjavil, da zastopa italijansko vlado - čeprav je imenovan od ZVU. V resnici ga italijanska vlada vodi na listi prefektov. Vsako razširjenje italijanskega vpliva na upravo bi bilo slabo. Podložni bi bili recimo italijanskemu vrhovnemu sodišču. A na sodiščih je še danes v veljavi fašistični zakon, ki prepoveduje slovenščino.

Zato sonse avtonomistične skupine v naglici odločile, da pošljejo svoje zastopnike v London in seznanijo angleško in ameriško javnost in uradne kroge s svojim stališčem. Opazili so silno nevednost in nepoučenost o tržaških razmerah. Obrnili so se na zunanjega ministra g. Edna, da bi jih sprejel. Zastopnikom Velike Britanije in Združenih držav na konferenci o Trstu nameravajo sporočiti svoje mnenje in jim poslati material. Poskušili bodo navezati čim več stikov, poluradnih in osebnih, ki jim bodo služili v bodočnosti.

Zaradi velikonočnih praznikov so le s težavo vzpostavljali potrebne zveze. Parlament ne zaseda ves ta teden; ministri in mnogi drugi so bili za praznike na deželi; uradi so bili par dni zaprti. V resnici so nekateri odposlanci svetovali kasnejši odhod iz Trsta. Toda prevladalo je mnenje, da morajo pohiteti.

Svoje stališče bo delegacija razložila danes popoldne na tiskovni konferenci, za katero so že pripravili referate. V Londonu namerava ostati le še nekaj dni, ki jih bodo porabili za obiske osebnosti, ki zdaj vendarle prihajajo s počitnic. Niso pozabili na poslaništva držav, ki bi jih utegnile podpreti in so se oglasili tudi na jugoslovanskem. Poslanik dr. Brilej je poudaril, da bi mu bilo uradno nerodno, ako bi pripisovali delegaciji jugoslovanskemu vplivu. "Nismo Titovo orodje," je izjavil dr. Agneletto. So proti priključitvi Trsta Italiji enako kot Jugoslaviji. Če pa Jugoslavija danes hoče STO, se z njo pač v tem pogledu ujemajo.

Majske volitve

Skupine, ki so poslale delegacijo, se zavedajo nevarnosti na bližnjih volitvah v maju. Čeprav so skupaj imele 40% glasov in so prepričane, da se je odstotek še povečal, je novi način razdeljevanja sedežev silno neugoden za manjšino. Zaradi tega so se zvezale, sedeže pa si bodo razdeljevale po razmerju glasov, ki so jih dobile pri zadnjih volitvah.

Izjava dr.Agneletta

Našemu dopisniku je g.dr.Agneletto izjavil sledeče:

"Ob skupnih slovenskih interesih za Svobodno tržaško ozemlje smo pripravljeni sodelovati z vsemi skupinami, ki so za odkritosrčno skupno delovanje v obrambo slovenskih pravic in STO. Pri tem pa ne odstopamo od ideologije in demokratičnih načel. Naše sodelovanje z idejnimi nasprotniki je samo nujna posledica v borbi za našo narodno ohranitev. Gremo v prihodnje volitve pod geslom za obrambo STO. Ker so se Titovci izrekli za obrambo Svobodnega tržaškega ozemlja v okviru mirovne pogodbe, ni ovire, da ne bi v tem vprašanju, ko gre samo za obrambo STO, nastopili skupaj z Babičevci."

+

Tiskovna konferenca

London, 17. aprila. (Od posebnega dopisnika)

Včeraj popoldne sem bil navzoč na tiskovni konferenci, ki jo je imela delegacija tržaških avtonomistov. Zbralo se je nad 20 novinarjev, med njimi poročevalci najuglednejših angleških in ameriških listov. Z običajnimi vpljudnimi besedami je prišel dr. Mario Stocca, razložil, da predstavljajo pet strank, ki se zavzemajo za STO in da jih je prignala v London nevarnost, ki grozi Trstu zaradi razgovorov o pritegnitvi Italije k upravi zone A.

Tolmači so nato v angleščini brali izjave posameznih odposlancev; novinarji so si prižgali cigarete in poslušali. Dr. Stocca je predložil položaj in nakazal, zakaj Italija nima pravice do uprave v zoni A. Le Tržičani sami, ki so bili dosedaj prezrti, naj urejujejo svoje zadeve.

Sledil je g. Cerne s predloženjem gospodarskih razlogov za samostojen Trst. Italija, ki zdaj nadzoruje zunanjo trgovino, Trst le izkorišča. Ako bi bil priključen Italiji, bi ga s silo ovirala in omejevala, da bi prevzela le njegov promet druga italijanska pristanišča.

Dr. Agneletto je izražal narodnostne razloge Slovencev proti Italijanom. Zaradi hudega zatiranja še pred fašizmom, zaradi nečrtnega uničevanja in iztrebljanja v 25 letih italijanske nadvlade je popolnoma razumljivo, da Slovenci in Hrvati Svobodnega trž. ozemlja nočejo pod Italijo. Še danes Italijani povsod zatirajo Slovence, kjer morejo. Edino STO more preprečiti nadaljnja trenja. Edino združenje zone A in B more zagotoviti svoboden razvoj obema narodnostima.

G. Petronio je prišel in nadaljeval z značilno površnostjo. Govoril je, kot da zastopa vse delavce; napadal je stavko ob zadnjih demonstracijah, kot da bi vsi delavci bili proti. Le kdo bi potem stavkal? - bi se vprašali novinarji, če ne bi njih zanimanje popustilo. "Izjave so predolge," je godrnjal novinar zraven mene že preje.

G. Babič nadaljuje v znanem tonu. Kot nisem zgrešil dopisnika Tanjuga, črnolasega Črnogorca, tako nisem prezrl, da je Babičeva izjava izšla iz Titove kuhinje. Razglabljal je o sedanji upravi v zoni A. Ni čudno, če je "Temesov" dopisnik pripomnil, da so na konferenci bili tiho o zoni B.

Po čaju s pecivom so sledila vprašanja, na željo dr. Stocce le o preureditvi zone A. - Nekdo se je zanimal, ali imajo zveze s kominformisti. Odgovor je bil odločen ne. Dopisnika TANJUGA je skrbelo, ali so volitve 1949. bile pravične in poštene. Rekli so, da ne. Dr. Agneletto je razlagal v angleščini, da so bile volitve 1949. le v zoni A. Ker žive v zoni B v glavnem Slovenci, so ti seveda proti priključitvi Italiji. Obsodil je novi volilni sistem.

V posebni izjavi za Klic Triglava se je g. Babič zavzel za Svob. trž. ozemlje v celoti. Misli, da bi Jugoslavija izpraznila zono B.

Prisotni dr. J. Krnjevič je izrazil tople želje za uspeh demokratičnih Slovencev v Trstu. Nепrestano morajo obveščati Zápád in vsako svojo pritožbo spraviti pred svet. Navdušen je bil nad manifestacijo na Bazovici, ki je dosegla lep odmev v angleškem tisku.

TABOR V BAZOVICI

Na velikonočni ponedeljek so vse štiri slovenske skupine v Trstu priredile slovenski tabor v Bazovici. Mogočne manifestacije za ohranitev Svobodnega trž. ozemlja se je udeležilo 20.000 ljudi. Da so katoliški in liberalni Slovenci ob tej priliki sodelovali s protitovci, - piše londonski Daily Telegraph - dokazuje, koliko je Slovincem do tega, da ne bi prišli ponovno pod Italijo.

O ALTERNATIVI

London, 17. aprila. - (Poročilo našega dopisnika)

Te dni mineva dve leti, ko je Jugoslovanski narodni odbor v Londonu izdal "Poruko" jugoslovanski emigraciji. Poleg devetih članov Odbora (gg. Jovanovića, Banjanina, Bobića, Djonlagića, Gavrilovića, Jevtića, Kneževića, Mišetića in Vilderja) so jo podpisali še trije srbski prvaki odporiškega gibanja med vojno (gg. Belajčić, Pribičević in Topalović).

Naj bo že kakršnakoli politična preteklost teh podpisnikov, naj so že v prvi Jugoslaviji podpirali ali ne posamezne režime, ostaja dejstvo, da so po svojem preteklem političnem delu gotovo poznane in vidne osebe.

S svojo "Poruko" so dokaj jasno povedali svoje stališče glede SHS sodelovanja in s tem dosegli, da se emigracija začela konkretnje razpravljati o možnostih skupnega nastopa.

"Poruka"

Po obširni začetni razlagi mednarodne situacije v zvezi z Jugoslavi jo in ugotovitvi, da "demokratska opozicija komunistični diktaturi v Jugoslaviji ne zahteva niti ne želi enostavnega povratka na predvojni politični, gospodarski in socialni red v naši državi", postavlja načela, "ki morejo služiti za zbiranje naše emigracije in organiziranje Državnega predstavništva Jugoslavije v inozemstvu":

Borba s koordinacijo odpora v domovini in naporov svobodnih državljanov Jugoslavije v borbi proti Titovemu režimu mora biti vodena po načelih demokracije, in ta načela nas morajo voditi pri bodoči ureditvi države. - Jugoslavija je dejstvo in njen obstoj najmočnejše jamstvo za svobodo in napredek srbskega, hrvatskega in slovenskega naroda. - Jugoslavija naj bo demokratično in federativno urejena z osrednjim Narodnim predstavništvom in skupno vlado za posle cele države. Posle federalnih edinic vodi federalna vlada in federalna Narodna skupščina. - Končno besedo o ureditvi osvobodjene Jugoslavije pripada narodu odn. njegovi suvereni Ustavodajni skupščini. Njene odločitve morajo nedvoumno odgovarjati svobodni volji narodnih predstavnikov večine Srbov, večine Hrvatov in večine Slovencev.

Hrvatski odmev

Na zgornjo "Poruko" srbskih prvakov se nista oglasila niti g. Mašek niti g. Krnjević, dasi je celokupna SHS javnost brez dvoma pričakovala njun odgovor, ki bi v danih prilikah bil za Hrvate zelo avtoritativen. Molk moremo tolmačiti ali odklonilno ali pa, da se nista hotela (mogla?) izraziti jasno, če računata in v kakšni obliki na možnost skupnega SHS nastopa emigraciji. Oglasil pa se je b. hrv. narodni poslanec g. Žiga Šol (Hrv. Riječ, LI/2):

Že uvodoma površno resumira "Poruko" in jo primerja z vmesno izjavo g. Steve Trivunca, srbskega radikalnega prvaka: "oba predloga sta si popolnoma enaka in imata brez dvoma isti cilj, da prejudicirata odločitve Srbov, Hrvatov in Slovencev".

Dr. Šol nato na žalost preveč enostransko razpravlja o nastanku prve Jugoslavije, o zedinjenju, vidovdanski ustavi itd vse do sporazuma 29. avgusta 1959 - ter hrvatski reakciji na vse to. Zaključuje: "Kaj je to = rej bolj naravno, da se vrnemo v tisti dobo, v kateri je na žalost začela naša nesloga, ... da se vrnemo na 1918. leto pred 1. decembrom" ... Nato predlaga volitve na tej 1918. letni osnovi, po kateri točno definira teritorij hrvatske volilne enote, dočim pri srbski misli, naj Makedonija in Črna gora vsaka zase odločita, če se hočeta zediniti s Srbijo. Bosna in Hercegovina naj bo samostojna volilna enota. Iz tako izvedenih ločenih volitev naj se sestavijo "sabori" in vlade. Delegacije posameznih "saborov" pa naj bi se nato šele med seboj dogovarjale glede bodočih medsebojnih odnošajev. Morebitno doseženi sporazum bi moral biti odobren od prizadetih "saborov".

Pri tem svojem predlogu g. dr. Šol najbrž ni imel v mislih, da so se po letu 1918 dogodile tako globoke spremembe v sestavi in mišljenju bivalestva (ponekod tudi Hrvatski Seljaški Stranki v prid!), da je povratek na 1918. leto praktično nemogoč. Končno: kako naj pristanejo Srbi na takšno "uzakonitev" nastškega klanja v zadnji vojni, ki je po vseh objektivnih ugotovitvah daleč prevagalo predvojne srbske centralistične ukrepe in medvojno četniško nasilje? Kako naj medvojna komunistična revolu-

cija, ki stvarno še vedno traja, - vrne Srbe in Hrvate z vsemi posledicami v leto 1918.? Tudi g. Sol ne razmišlja o mednarodno-pravni možnosti življenja takšnih v zraku visečih "izbornic-jedinica" brez skupnega foruma in skupne sile, ki bi pred mednarodnim svetom ščitila skupne meje. Prav tu se kaže vrtniti na 1918. leto in z bolečino v srcu razmisliti o tragični zunanjepolitični usodi Države Slovencev, Hrvatov in Srbov - usode Istre Dalmacije, Slovenskega Primorja... Menda ni g. Sol tako naiven, da verjame v možnost efektivnega mednarodnega priznanja šestih novih različnih samostojnih državnih enot (ne "izbornih-jedinica!!") po mednarodnih forumih in državah - kar preko noči.

Kaj so rekli Slovenci?

Glavni odbor Slovenske demokratske stranke je "z zadovoljstvom prečital Poruko" in bil načelno soglasen med v Poruki izpovedanimi hotenji in gledanji Slovenske demokratske stranke. (Domovina, 6.IV.1951)

Izvršni odbor Slovenske Pravde je v "Našem stališču" dne 25.7.1950 izjavil, da "mora biti priznanje slovenske narodne individualnosti z osnovno pravico do lastne narodne države osnovni temelj katerekoli državne skupnosti, v katero bo slovenski narod vstopil", in zaključil, da je "danés mogoče postaviti samo obča in nujna načela, ki omogočajo spora = zum in skupno osvobodilno akcijo". Morebitne dalekosežne odločitve mora jo biti brezpogojno vezane na naknadno suvereno potrdilo slov. naroda.

G.dr. Miha Krek je v članku "Naš zgovorni molk" (Slovenija 20.11.50) nanizal v zvezi z nasveti, naj Slovenci posredujejo med Srbi in Hrvati, te-le osebne misli:

Če bi imela emigracija predvsem pred očmi dosego svobode narodom Jugoslavije, bi na spore ne mislili. Diskusije o obstoju Jugoslavije ali njenem prenehanju spadajo v študijske seminarje, ne pa v realno politiko emigracije, ki pravi, da je demokratska. Ker nam narod ni dosegljiv, ga ne moremo vprašati, zato kot demokrati ne morejo na račun domovine odbravati konkretnih političnih programov za bodočnost. Vsi pa imamo en mandat: delati in se boriti za osvoboditev narodov izpod diktature. Slovenci smatramo, da je logično proti enotnemu nasprotniku (Titu) postaviti enotno (s-h-s) fronto, "da izvejujemo demokratične svoboščine". Toda biti moramo previdni, da nas spet ne zadene občitek, da zlorabljam težave med Srbi in Hrvati za svoje koristi. Slovenci moramo biti dobri sosede Hrvatov, ker na nas pritiskata nemštvo in italijanstvo. A sporazum med Srbi in Hrvati je pogoj mirnega slovanskega juga, kar je v našem interesu. Ker so Srbi in Hrvati dobili prav v okvir Jugoslavije vse svoje narodno ozemlje, je čuvanje sedanjih mej Jugoslavije imperativna zahteva za vsakega Srba in Hrvata. Razkosavanje Jugoslavije bi moglo povzročiti razkosavanje "samostojnih" nasledstvenih držav! Le v močni zvezi jugoslovanskih narodov vidi g.dr. Krek zaščito slovenskija meja in bratov preko teh meja. Ker se meje določajo po vojskah in velikih mednarodnih sporih, pa dobi miru, pa, dasi krivične, ostanejo neizpremenjene, Slovenci "čuvajmo naše meje, složno se borimo za demokratično svobodo vsem narodom v Jugoslaviji"! Sreča vseh naših narodov je odvisna od temeljne rešitve državnega vprašanja.

S tem je g.dr. Krek indirektno pozval na neposredno sporazumevanje med Srbi in Hrvati ter "jugoslovansko politiko" Slovencev označil kot najprimernejšo. Odklonil je posredovanje in vsaj s svoje strani ni v konkretnejši obliki naznačil smernice, ki bi pomagale pri sklenitvi srbsko-hrvatskega (in slovenskega!) sporazuma v emigraciji. Gotovo takšno posredovalno delo ni lahko, utegne biti celo nehvaležno. Vendar kaj je ob Titovi nekominformistični stvarnosti boljše: pasivnost v pogledu posredovanja za demokratično s-h-s alternativo in čakanje, da se morda le Srbi in Hrvati sami zgamejo - ali pa vsaj poskus posredovanja? Slednja politika more vsaj odstraniti našo neodgovornost, da v kritični dobi nismo nič poskušali. Kljub morebitnemu neuspehu bi tako vsaj pokazali dobro voljo, korajžje in jasno politično smer. Tem bolj, če grede takšna prizadevanja v našo polno korist. Res, zgoruje je dr. Krekovo osebno mnenje; toda kaj pravi na to Slovenska ljudska stranka? In kaj Slovenski narodni odbor? Kaj poreče ob takšni pasivnosti Slovenska demokratska stranka, ki je sicer soglasna s "Poruko"? Zgolj papirnata politika nam ne more biti niti v korist niti ne v čast.

Neodvisni S.H.S.

Oktobra 1950 so se oglasili še pariški "Deklaranti" (gg. Predavec, Stojanović, Tošić in Terjav) ter izjavili, - da ima tako srbski kot hrvatski in slovenski narod suvereno pravico, da se po osvoboditvi vsak s svojo večino izreče, ali hoče skupno državo.

Ta "pariška deklaracija" sicer ni (kot ne zgornja izjava Slovenske Pravde) še konkretni predlog za s-h-s sporazum. Teda obe jasno in nedvoumno ugotavljata, da more biti podlaga skupnemu s-h-s sporazumu samo polno priznanje suverenosti vsakega naroda. V tem pa leži bistvena razlika med "Poruko" starih političnih prvakov in izjavama mlajše generacije: Prva predvideva pokomunistično Jugoslavijo kot dejstvo, čije zgolj branja ureditev naj bo rezultanta volje večine Srbov, večine Hrvatov in večine Slovencev; drugi dve izjavi pripisujeta posameznim narodom pravico, da se (po osvoboditvi) izjavijo, če hočejo skupno zvezo in seveda tudi, kako naj bo potem urejena.

Praktični izgledi

Jasno je, da bo mogoče vrednost vseh teh številnih izjav presojati predvsem po tem, v koliki meri bodo imeli praktičen učinek. Klic Triglav je poročal o poskusih za razširitev Jugoslovanskega narodnega odbora (KN 87). Čujem, da nekateri predvidevajo še možnost prvega sestanka med zastopniki JNO in Slov. dem. stranke. Dr. Krek kot predsednik Slov. narodnega odbora ni po "Našem zgovornem molku" podvzel nobenih korakov, vendar s pristopom Slovenske ljudske stranke v Kršćansko demokratsko zvezo dal polno možnost slovenskim Demokratom, da vstopijo v kakšno drugo "internacionalo", četudi le jugoslovansko. Hrvati se po dr. Šolu niso več oglasili glede sodelovanja; značilno pa je bilo njihovo ognjevito poudarjanje, da so na januarski londonski konferenci dosegli, da ni v imenu Hrvatov govornila niti kakšna "jugoslovanska" niti ne srbska delegacija ampak hrvatska, dasi pod neizogibno organizacijsko "marelo" Jugoslavije.

Slovenska Pravda je v novemberski skupščinski resoluciji dajala prednost ostvaritvi demokratične delovne enote, ki bi naj izšla iz mlajše s-h-s generacije, ko pri stari ni volje za sporazum. V podobnem smislu je razumeti tudi zaključek decemberske konference Zveze srbskih za drug "Osvobojenje" iz Pariza, ki je istočasno pozdravila načela pariške "Deklaracije".

Sodim, da prizadevanja napredujejo in da se počasi le bližamo nečemu otipljivemu.

(Glej uvodnik KLJUČ!)

KJE SO BILI SLOVENC?

V dneh 29. in 30. marca se je v Bil v Archenu v Nemčiji IV. kongres Unije evropskih federalistov. Navzočih je bilo 250 odposlancev iz 16 držav. O kongresu sta poročala:

"Hrvatska Riječ": Hrvatski pokret (za zdr. Evropo), ki mu predseduje Dr. J. Krnjević, je poslal svoje odposlance, ki so bili akreditirani kot redni delegati: Ilija Jukić iz Londona, Vjekoslav Primuš in dr. Edo Čalić iz Pariza

"Sindikalist" dr. Topalovića: V imenu Jugoslovanske zveze federalistov so kongresu prisostvovali dr. Topalović, Ilija Jukić, Jovan Brkić, Edvard Čalić, Boško Ričar in Vjekoslav Primuš.

Na splošni razpravi sta govorila gg. Jukić in Topalović. G. Jukić je dejal, da govori v imenu hrvatskih, srbskih in slovenskih fe-

deralistov v emigraciji, ker oni v naši domovini nimajo besede.

Tov. Topalović je v svojem govoru med ostalim dejal: Zelo mi je drago, da je g. Jukić rekel, da govori v imenu treh jugoslovanskih federalističnih pokretov in da se je sodeliziral z demokratskimi cilji federacije. - x

Kaj zdaj drži? Klic Triglav je prav pred enim letom poročal, da je bila ustanovljena Zveza jugoslovanskih federalistov, ki ji je tedaj predsedoval g. Stevan Trivunac, v izvršnem uradu pa je bil g. Ilija Jukić, ki je bil istočasno pooblaščen da zastopa jugoslovansko zvezo v Centralnem odboru Mednarodne unije evropskih federalistov. Glavni tajnik jugosl. Zveze pa je bil dr. Drago Zalar, ki pa se je preselil nedavno iz Pariza v USA.

Čudimo se, da od Slovenskega gibanja evr. federalistov ni bil nihče navzoč na nachenskem kongresu.

JAVNO MNENJE

Hrvati in Ircei.- G.urednik! Zdi se mi, da g.A.C.nima rad Ircev; ker pa se jezi na Hrvate, te primerja Irceim.Ircev pa nima rad iz dveh razlogov: 1)zaradi "nedelavne vloge Ircev glede Atlantske zveze".Torej odklanja tudi Svede, Švicarje in Fince, pri srcu so mu pa Italijani, ki imajo "delavno vlogo" v Atl.zvezi. 2) če pomisli "na irske delavce"ki jih po z n a m o v Angliji".Za nima me, če govori g.A.C.to v ime nu vseh Jugoslovanov ali pa le Slovencev v Angliji. Neumno bi bilo trditi, da so vsi Ircei angeli, neupravičeno pa, da so vsi Ircei ničvredni - z ozirom na Irce, ki jih po = znam. Bog ne daj, da bi tujci dobi li slab vtis o našem slovenskem na rodu, ko bi poznali samo nekaj sle = bih Slovencev, (če so kje kakšni).

V.F.

PRILIKA SE PONUJA!

Avstrijski zvezni kacler dr.ing. Leopold Figl je sprejel povabilo, da uradno obišče Veliko Britanijo in Združene države.

Ker bodo predvidoma na teh obiskih razgovarjali tudi o možnostih kako nadomestiti neostvarljivo avstrijsko mirovno pogodbo, vsaj za o ni del Avstrije, ki je pod angloameriško zasedbo, bi se s tem ponudila možnost, da kot poldržavljeni Velike Britanije in Združenih držav pri obeh vladah dvignemo glas v zaščito zapostavljenih koroških Slovencev. Skoditi ne more, koristi pa lahko. Ako bi tak glas prišel iz več strani, bi utegnil učinek biti večji.

Dr.Figl se bo v Londonu nahajal od 7.do 11.maja, nato pa bo krenil za Združene države.

"News from behind the IRON CURTAIN"

Ameriški Narodni odbor za svobodno Evropo (NCFE) je v januarju meseču začel izdajati mesečno revijo "Novice iz za ŽELEZNE ZAVESE". Vsebina je razdeljena na politični ekonomski in kulturni del. Praktično je to prva revija na angleškem jeziku, ki na znanstveni način od kriva moč in slabost komunističnega sovražnika v Bolgariji, Češkoslovaški, Ogrski, Poljski in Romuniji. Jugoslavija je omenjena le v zelo omejeni meri, ker se nahaja izven sovjetskega vpliva, pojasnjuje g.Samuel Walker, Jr.ravnatelj Raziskov. in publicist.službe NCFE.

BERLINSKI ČASNIKARSKI KONGRES

London, 14.IV.(Naš dopisnik poroča) Mednarodna federacija svobodnih časnikarjev, katere sedež je zdaj v Londonu, bo imela od 24.do 27.t.m. III.kongres v Berlinu. Udeležili se ga bodo odposlanci-begunci iz komunistične polovice Evrope. Zastopana bo tudi Federacija svobodnih časnikarjev in publicistov narodov Jugoslavije, ki ji predseduje Slovenec g.F.Erjavec.

Stroške prireditve bodo nosili ameriški časnikarji. Višek celotne prireditve s kongresom bo zaključena javna manifestacija v dvorani berlinske Tehnične visoke šole. Svobodni novinarji so na to prireditve povabili tudi komunistično Mednarodno organizacijo časnikarjev v Pragi in ji ponudili javno razpravo o svobodi tiska in izražanja javnega mnenja. Tedaj naj bi si pogledalo v oči šest komunističnih in šest svobodnih časnikarjev. Komunisti morajo odgovoriti na povabilo do 21.IV.

Svobodni časnikarji bodo na samem kongresu razpravljali tudi o svojih organizacijskih vprašanjih. Poleg volitev novega odbora je predvidena tudi ostrā razprava o predlogu, naj se sedež premesti iz Londona v Pariz. Kot sem poučen, ta predlog podpirajo tudi jugoslovanski časnikarji.

V bistvu pa gre za odločno demonstracijo proti zatiranemu in diriganemu tisku ter javnemu mnenju v komunističnih državah. Berlin je za to vsekakor primerna postojanka.

*

PONOVNE DEMONSTRACIJE

Na veliko nedeljo so se pričele v Jugoslaviji ponovne demonstracije proti londonski konferenci treh sil. Višek je bil v ponedeljek, ko je v Beogradu demonstriralo 300.000 ljudi. Na zborovanju je bila sprejeta resolucija in odposlana v London; v njej se zahteva prekinitev konference. Opaziti je bilo zemljevide, s priključenim tržaškim ozemljem Jugoslaviji in pripadajočimi gesli. Zelo velike demonstracije so bile tudi v Ljubljani.

Beograjski Mestni ljudski odbor je sklenil, da bodo tri beogr.osnovne šole imenovane po Francetu Prešernu, Ivanu Cankarju in Ožupančiču
 NAROČNINA ZA KT: letno 24/-, četrtletno 6/-; za inozemstvo odgovarja joča vsota s posebnim doplačilom za letalsko dostavo.